

másrészt egyházjogilag is nehézségekbe ütközik, hogy pl. latin szertartásúvá legyen az elrománosodott görögkatolikus magyarság, vagy reformáltsá sem. Nagy tömegben egyik sem lesz. Ez ellenkezik a társadalmi lélekkel, a vallásos közösség-lélekkel törvényeivel. Marad tehát az előbbi út: Sarollának, a Gyulának az útja. Hogy milyen alappal járunk ezen az úton és milyen irányban kell járnunk ezen az úton, erre más értekezések adnak választ.

Erdélyi fiitkok földje, mondjuk a bevezetésben. Az elrománosodás egyik ilyen, talán legnagyobb fiitka ennek a földnek. Ehhez a fiitkokhoz a legutóbbi szempontok adnak talán ha nem is teljesen csiszolt, de némileg használható kulcsot. Csak végre ez a kulcs ott lenne már az illetékesek kezében!

III. A görögszertartású magyarság múltja.

Irtta: *Ioánka Endre dr.*

Többé-kevésbé közismertnek lehet tekinteni a bizánci történetírók (Kedrenos, illetve Ioannes Skylitzes) ama tudósítását, mely szerint 950 körül két magyar vezér, Bolosoudes (Bulcsu) és Gylas (Gyula) megjelent Konstantinápolyban, és ott vette fel a keresztiséget. Az egyik, Bulcsu, rövid idő múlva visszatért a pogánysághoz, úgy hogy a megtérését valószínűleg csak színlelésnek kellett tekinteni; a másik, Gyula, kitarított a keresztény hit mellett és magával vitt egy Hierotheos nevű szerzetest, akit Konstantinápolyban „egész Turkia” (azaz Magyarország) püspökévé szenteltek. Kevésbé ismeretes azonban az a tény, hogy a mai tudomány ezzel a Gyula-féle téréssel hozza kapcsolatba azt a másik fontos adatot, mely Szent István korában tanuskodik görögszertartású magyarokról: a veszprémi apáca-kolostor alapítólevelét. Hosszú ideig nem akarták elismerni, hogy ez az oklevél bizánci-görög kapcsolatokra mutat. Karácsonyi János hatása alatt úgyszólván általánossá vált az a felfogás, hogy az oklevél írója egy déltáliai görög pap lehetett, aki Gizella királyné kíséretében tartózkodott a királyi udvarban, és hogy az oklevél megújításakor, Kálmán király alatt, a második megint egy déltáliai görög pap volt, aki Kálmán király normann feleségének kíséretében jött volna Magyarországra. Döntő bizonyítéknak az a körülmény látszott, hogy az oklevél nem használja a bizánci császári oklevelekben szokásos formulákat, hanem olyanokat, amilyenek a déltáliai görög oklevelekben is használtak. Csak az újabb kutatások mutatták, hogy itt nem speciálisan déltáliai formulákról van szó, hanem a bizánci magánoklevelekben máshol is használt formulákról, ami nem is meglepő, hiszen nem várhatjuk, hogy a Szent István udvarában élő görög papok, ha Konstantinápolyból jönnek is, a bizánci császári kancellária formuláit használják. Ugyanekkor fordult a tudósok figyelmébe egy eddig nem eléggé méltatott megjegyzés felé, melyet az oklevél megerősítésének latin szövegében olvasunk; ez a megjegyzés azt közli velünk, hogy az oklevél annak idején görögül írták, mert ez volt a kolostor alapítójának a nyelve. Szent István ugyanis csak mint adományozó szerepel az oklevélben, nem mint alapító, de az oklevélben előírja, hogy a kolostor alapítója hozzá igen közel álló személyiség, közeli rokona. Egészen természetes az a feltevés, hogy a kolostor alapítója Szent István anyja volt, Sarolla, Gyula leánya, aki még a Dunán túlra is magával vitte a görögszertartású környezetét, ami azt bizonyítja, hogy a görögszertartású kereszténység hazájában már erős gyökereket vert.